

*О. І. Чічкань,
к. е. н., старший викладач кафедри фінансів і кредиту,
Дніпродзержинський державний технічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

*A. Chichkan,
Ph.D., senior lecturer, Department of finances and credit, Dneprodzerzhinsk State technical university*

FEATURES OF TAX INCENTIVES OF ENTERPRISE ACTIVITY IN UKRAINE

У статті розкривається необхідність і зміст податкового стимулювання підприємницької активності; аналізується система пільг як головного інструмента податкового стимулювання; висвітлюється зарубіжний досвід податкового стимулювання; виділяються напрями вдосконалення системи податкового стимулювання розвитку підприємництва в Україні.

In article need and the maintenance of tax incentives of enterprise activity reveals; the system of privileges as main tool of tax incentives is analyzed; foreign experience of tax incentives is shined; the directions of improvement of system of tax incentives of development of business in Ukraine are allocated.

Ключові слова: податкова політика, функції податків, податкове стимулювання, підприємницька активність, податкові пільги.

Key words: tax policy, functions of taxes, tax incentives, enterprise activity, tax privileges.

ВСТУП

Ринкова економіка диктує необхідність податкової форми вилучення частини виробленого суб'єктами господарювання додаткового продукту, причому в таких формах і такими засобами, які максимально відповідали б вимогам ефективного розвитку ринкової економіки. Від прогресивності податкової політики, обґрунтованості її побудови, чіткого спрямування на заохочення підприємницької діяльності та створення сприятливого виробничого клімату в значній мірі залежать темпи економічного росту.

Дотепер вплив держави на загальний хід економічних процесів за допомогою податкових важелів був недостатньо продуктивним і не забезпечував оптимального функціонування економічної системи. Аналізуючи хід економічних процесів, що відбуваються в Україні, треба визнати факт, що економічні реформи здійснювалися без науково обґрунтованої податкової стратегії, а також при відсутності достатньо розробленої "технології" оподаткування. Відсутність зваженого податкового регулювання підприємницької діяльності на практиці часто викликало загострення взаємовідносин між державою та платниками податків. Крім того, чинна система оподаткування в Україні створює значне податкове навантаження на підприємців. У податкових став-

ках та пільгах має місце нестабільність. Значна кількість податкових пільг зумовлює необґрунтований перерозподіл ВВП, створює неоднакові економічні умови для господарювання. Це зумовило формування значного тіньового сектора економіки, масове ухилення від оподаткування.

Незважаючи на той факт, що такі вітчизняні науковці, як В.Л. Андрущенко, В.В. Вишневський, О.Ю. Грінченко, В.М. Диба, Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванов, Є.О. Литвиненко, О. І. Марченко, С.Г. Міщенко, Н.С. Прокопенко, А.М. Соколовська, Д.М. Серебрянський, В.М. Федосов, А.І. Хорунжий, звертаються у своїх наукових працях до поставленої у статті проблеми, вона й надалі потребує підвищеної уваги. Без сумніву, інструментарій податкового стимулювання потребує негайних змін, оскільки недосконала політика в цій сфері не тільки не сприяє позитивному розвитку економіки, а й виступає як самостійний чинник поглиблення кризи.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Відповідно, метою статті є обґрунтування необхідності й інструментарію податкового стимулювання підприємницької активності та розробка напрямів його вдосконалення в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах розвитку міжнародних економічних зв'язків країн та інтеграції України до Європейської спільноти формування розвиненої національної економіки набуває пріоритетного значення. У цьому процесі особлива роль належить державі, її можливостям адекватно реагувати на процеси у ринковій економіці, які впливають на діяльність суб'єктів господарювання.

З огляду на зазначене, не можемо не погодитися із думкою науковців щодо підвищеної відповідальності держави перед підприємствами, які в умовах ринкової економіки постійно перебувають у стані подолання внутрішньої і зовнішньої нестабільності. Використовуючи прямі і непрямі важелі втручання, держава створює і регулює економічні умови діяльності підприємств, призначені для захисту її економічних інтересів та національної економіки загалом [21, с. 105].

Відомо, що методи державного регулювання діяльності підприємств можна класифікувати за трьома групами: економічні, організаційні та правові. Ключова роль серед економічних методів належить податковій політиці, яка реалізується через державний податковий менеджмент. Хоча регулювання податкової системи є однією із функцій податкового менеджменту, термін "податкове регулювання" має інше забарвлення і, погоджуючись із думкою Ю. Б. Іванова, його слід розглядати як процес, що базується на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулюючої функції податків задля отримання певних соціально-економічних результатів [7, с. 41].

Податкова політика будь-якої держави повинна визначатися не сьогоднішніми потребами наповнення доходної частини бюджету, а, як слушно зауважує О.С. Шнипко, "ґрунтуватися на довгострокових цілях стимулювання конкурентоспроможності вітчизняних виробників, а отже, й національної економіки в цілому" [23, с. 148—149].

На наш погляд, сутність та специфіка податків найкраще розкриваються через фіскальну та регулюючу функції. Але у складі регулюючої функції треба виділити стимулюючу, стримуючу, контрольну і розподільчу.

О.Р. Романенко окремо виділяє фіскальну, розподільчу, контрольну, регулюючу і що найголовніше — стимулюючу функцію [16, с. 114].

Вважаємо за доцільне також розмежувати регулюючу і стимулюючу функції на основі відмінностей у об'єктах та методах впливу. Так, регулююча функція податків стосується розподілу доданої вартості у суспільстві, доходів між бюджетами різних рівнів, встановлення об'єктів, суб'єктів та бази оподаткування з метою справедливого розподілу податкового навантаження між платниками податків. А стимулююча функція податків заохочує до інвестиційної та інноваційної діяльності, розширеного відтворення через надання відстрочок у сплаті податків, диференціацію податкових ставок, знижки та вилучення з бази оподаткування, спрощення системи оподаткування.

Можна також погодитися з твердженням, що стимулююча функція податків полягає у "здатності системи і податкової політики держави позитивно впливати на економічне зростання, розвиток науки, підприємницьку діяльність тощо" [11, с. 369].

Взаємодія фіскальної та стимулюючої функції податків реалізується через побудову оптимальної податкової системи, яка сприяла б наповненості бюджету і водночас зберігала зацікавленість підприємств у господарській діяльності. Взаємодія ж стимулюючої з контролюючою функцією податків повинна базуватись саме на пріоритетності стимулюючої функції, оскільки надмірна жорсткість штрафних санкцій може негативно впливати на бажання підприємств працювати, тим самим звівши нанівець вплив стимулюючої функції. Як зазначає В. М. Федосов, такий вплив здійснюється незалежно від волі держави, яка їх встановлює, а регулююча функція податків виступає об'єктивним явищем [20, с. 15].

Внаслідок застосування заходів податкового стримування підвищується рівень податкового навантаження на підприємство. На нашу думку, найбільш точно економічну суть податкового навантаження розкриває А. Соколовська, визначаючи його як ефект впливу податків на їх платників та економіку загалом з економічними обмеженнями, які виникають внаслідок сплати податку та відволікання коштів від інших можливих напрямів використання [18, с. 7]. Зростання податкового навантаження призводить до збільшення непродуктивних витрат підприємства і зниження його рентабельності. Більш вірогідно, що за таких умов суб'єкт господарювання буде схильним до уникнення сплати податків, тому постає необхідність у формуванні державою оптимального рівня податкового навантаження на підприємство та стимулювання легалізації його доходів.

Заходи ж податкового стимулювання, на відміну від податкового стримування, як правило, викликають реальну зацікавленість суб'єкта господарювання у виконанні умов, передбачених нормами податкового законодавства, що виявляється через узгодження інтересів держави і платника у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку.

Велике значення мають конкретні інструменти, за допомогою яких здійснюється податкове стимулювання. Вони визначаються різними чинниками, насамперед, метою податкового стимулювання, його завданнями, типом податків, суб'єктом оподаткування тощо. Серед інструментів, які на сьогодні застосовуються, найпоширенішими є такі: інвестиційні податкові кредити; податкові канікули; податкова амністія; відстрочка сплати податку; укладання угод між державами щодо уникнення подвійного оподаткування.

Але можна стверджувати, що податкове стимулювання здійснюється, в першу чергу, через надання пільг щодо оподаткування. При цьому надання пільг являє собою частину загальної податкової політики держави і найімовірніші можливості скоротити податкові платежі для підприємства. Як відомо, податкові пільги встановлюються чинним законодавством по кожному податку.

Незважаючи на те, що термін "податкові пільги" є одним з найпоширеніших у сучасному оподаткуванні, єдиного підходу до визначення цього поняття у спеціальній літературі немає, а в чинному українському податковому законодавстві цей термін взагалі не визначений.

У широкому розумінні пільга є повним або частковим звільненням від дотримання встановлених законом загальних правил, виконання яких-небудь обов'язків.

Застосування пільг щодо оподаткування повинне проводитись відповідно до певних принципів. До головних з них належать [6, с. 89]:

- 1) рівномірність надання. Надання податкових пільг не повинне мати вибірковий характер і залежати від власності підприємства (у тому числі і державної), виду діяльності, типу підприємства (товариства різних форм), суб'єктивної оцінки, ступеня взаємодії з різними політичними партіями тощо;
- 2) необов'язковість застосування. Надання пільг не повинне мати примусовий характер і обов'язковість застосування;
- 3) вільний характер застосування. За своїм змістом і характером надання пільг не може мати адміністративно-командний характер застосування;
- 4) спрямованість надання. Надання пільг повинне бути цільовим. Так, надання пільг або податкових інвестиційних кредитів повинне спрямовуватись на поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення її загальних і соціальних програм;
- 5) економічність. Надання пільг повинне приносити ефект. Неприпустима ситуація, коли наноситься шкода бюджету будь-якого рівня або підприємствам, які отримали ці пільги;

б) законодавчий рівень затвердження пільг. Порядок надання пільг затверджується законодавчим органом — Верховною Радою України. Вона може встановлювати податкові пільги, причому це стосується всіх законів і всіх пільг щодо податків незалежно від їх виду.

Пільги надаються, згідно з чинним законодавством, органами виконавчої влади, податковими органами в межах їх компетенції. При наданні пільг враховується багато чинників. До головних належать: джерела отримання податку; розмір об'єкта оподаткування; форма власності об'єкта оподаткування; категорія платника податку; держава, яка є територією суб'єкта оподаткування; вид виробу; розмір бюджетного дефіциту; пріоритети в розвитку економіки; можливі наслідки для соціальних витрат тощо.

Різноманіття цілей державної податкової політики і шляхів їх досягнення є передумовою різноманіття податкових пільг, що мають різний характер і різні форми прояву [6].

На нашу думку, основною з класифікаційних ознак податкових пільг є зв'язок пільги з іншими елементами податку. Певною мірою такий підхід відповідає класифікації податкових пільг за формою їх надання. З цього погляду, можна виділити вісім груп податкових пільг.

1. Звільнення від оподаткування окремих категорій платників податків. Різновидом пільг цієї групи є "податкові канікули". Призначення цієї пільги — надання податкової підтримки окремим секторам економіки або галузям, а також стимулювання інвестицій.

2. Зменшення об'єкта оподаткування — це група пільг, що передбачає виключення з об'єкта оподаткування окремих його елементів, які в загальному випадку є складовою об'єкта оподаткування, але не враховуються при подальшому обчисленні податкових зобов'язань.

3. Зменшення бази оподаткування. На відміну від попередньої групи податкових пільг, зменшення бази оподаткування не пов'язане з якимись конкретними елементами об'єкта. Йдеться про вирахування з бази оподаткування визначених законодавством сум. Різновидами пільг цієї групи є: встановлення неоподаткованого мінімуму бази оподаткування; встановлення неоподаткованого максимуму бази оподаткування; виключення з бази оподаткування визначених законодавством сум; зменшення бази оподаткування шляхом виключення фактично понесених платником витрат певного виду. Загальною проблемою, що виникає у випадку віднесення податкових пільг до цієї групи, є те, що термін "база оподаткування" використовується тільки в ПДВ (у якому такі пільги не застосовуються), а в законодавчих актах за іншими податками і зборами він взагалі не згадується.

4. Зменшення податкових ставок. У світовій практиці подібна пільга застосовується досить часто, частіше у встановлених випадках застосовується ставка, зменшена на 50%. Її поширеність пов'язана з "прозорістю" застосування такої пільги і простотою її адміністрування.

5. Застосування спеціальних методів податкового обліку. Надана платнику можливість зміни методу податкового обліку в загальному випадку може розглядатися як пільга, оскільки вона є винятком із загального правила.

6. Збільшення податкового (звітного) періоду.

7. Зменшення суми податку, що підлягає сплаті. Такі пільги поділяються на дві підгрупи. Перша з них — виключення з обчисленої суми податку якоїсь її частини. До другої підгрупи може бути віднесено зменшення суми податку, що підлягає сплаті, на величину понесених платником цільових витрат. Така пільга у вигляді податкового кредиту широко застосовується за кордоном для стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності. У світовій практиці податкового стимулювання застосовується два види інвестиційного (інноваційного) податкового кредиту — простий податковий кредит, що передбачає зменшення суми податку на повну суму понесених цільових витрат або її частину, а також прирістний по-

датковий кредит, суть якого полягає у зменшенні суми податку на суму (або її частку) приросту відповідних витрат у звітному періоді порівняно зі встановленою базою (наприклад, фактичними витратами минулого періоду або середньогалузевими витратами).

8. Відстрочення й розстрочення сплати податкових зобов'язань. У загальному випадку відстрочення й розстрочення сплати податку є не пільгою, а механізмом податкового адміністрування.

Водночас застосування податкових пільг як інструменту податкового стимулювання має й серйозні недоліки, до яких відносять такі:

— податкові пільги суперечать принципу обов'язковості оподаткування, що призводить до нерівності різних платників податків у взаєминах з державою і з приводу податків;

— надання податкових пільг зумовлює нерівність платників і з погляду їх конкурентних позицій, адже держава втручається у конкурентну боротьбу, порушуючи ринкову рівновагу, що дестабілізує ситуацію на ринку;

— податкові пільги є найбільш нестабільним елементом податкової системи, вони постійно змінюються, переглядаються, скасовуються, скорочуються або доповнюються, у результаті структура податкової системи може бути викривлена, а планування і прогнозування податкового надходження (для держави) і податкових платежів (для платників) істотно ускладнюється.

Таким чином, ефективне стимулювання підприємницької активності за допомогою податкових пільг потребує серйозного наукового обґрунтування з позиції системного підходу доцільності їх застосування в кожному конкретному випадку, а також оцінки порівняльної ефективності досягнення поставлених цілей за допомогою різних варіантів надання податкових пільг та в поєднанні з іншими інструментами державного регулювання.

Невідкладними завданнями в цьому напрямі є: чітке законодавче визначення терміна "податкова пільга" та видів податкових пільг, яке б дало змогу відокремити їх від інших механізмів податкового регулювання; розробка чіткої системи пріоритетів у наданні податкових пільг, а також забезпечення виключно цільового характеру використання коштів, які звільняються внаслідок надання пільг з оподаткування.

Поруч із вітчизняними інструментами податкового стимулювання варто відмітити закордонний досвід у використанні традиційних податкових стимулів. У даному випадку мова йде про податковий кредити та зменшення ставки податку на прибуток підприємств.

Розглянемо, перш за все, досвід таких країн, як США, Кореї та Японії.

Зокрема, японським фірмам надаються податкові кредити у розмірі 20 % приросту витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Податковий кредит може складати максимально 10% зобов'язання по податку на прибуток. Додатково існує податкове кредитування в розмірі 6% від інвестицій у НДДКР у секторі базових технологій.

У Кореї виділено ряд передових технологій, у розвиток яких вкладаються інвестиції на умовах максимального сприяння (комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, напівпровідники, лазерна техніка та передові технології). При цьому система податкових пільг передбачає звільнення від податків на доходи на 5 років, зниження податкового тягаря на наступні три роки, зниження податку на дивіденди та ще ряд податкових привілеїв [14, с. 122—123].

Також варто враховувати досвід США у сфері податкового стимулювання. Так, законодавство цієї країни передбачає для малих підприємств дві занижені ставки з податку на прибуток у розмірі 15 % та 28 %, а для проведення НДДКР у приватному секторі існує приховане стимулювання у формі надання права вибору між віднесенням витрат на НДДКР як витрат із записом у їх у актив.

При цьому, слід звернути увагу на той факт, що в умовах фінансово-економічної кризи та подолання її наслідків окремі зарубіжні країни, особливо це стосується європейських країн, досить обережно підходили до формування системи податкових пільг.

Так, сьогодні ніхто не заперечуватиме, що найефективнішим податковим інструментом стимулювання підприємницької (в тому числі інвестиційної) діяльності є податок на прибуток (корпоративний податок). У докризовий період можна було спостерігати, як більшість країн ЄС знижували його базову ставку, щоб залучити якомога більші обсяги капіталу. Під час різкого погіршення економічної кон'юнктури лише декілька країн ЄС-15 зменшили ставку оподаткування прибутку: Великобританія (з 30 до 28%), Люксембург (з 29,6 до 28,6%) і Швеція (з 28 до 26,3%). У 2010—2011 рр. до зниження базової ставки корпоративного податку вдалися Великобританія (до 27%), Нідерланди (з 25,5 до 25%), Греція (з 25 до 20%). Причому Великобританія і Греція поєднали лібералізацію оподаткування прибутку з помітним посиленням фінансової ролі ПДВ в умовах гострого дефіциту фінансових ресурсів). Португалія, навпаки, підвищила додаткове навантаження на прибуток більшості компаній. В ЄС-15 у 2011 р. середня базова ставка корпоративного податку становила 26,7%, варіюючи від 34,4% у Франції до 12,5% в Ірландії. Як правило, у країнах з високою базовою ставкою оподаткування ширше використовувались інвестиційні податкові пільги, [12, с. 82].

Як відомо, нейтральне корпоративне оподаткування за низькою ставкою сприяє збільшенню обсягів інвестицій за налагодженого функціонування соціально-економічних систем високорозвинутих країн. Проте навіть їм час від часу (особливо в умовах рецесії та посткризового відновлення) необхідно ініціювати прогресивні зміни, що визначатимуть поступ в економічному розвитку. А для цього потрібні податкові пільги інноваційно-інвестиційної спрямованості та порівняно невисока базова ставка податку (для мінімізації ризику відпливу капіталу до країн зі сприятливішим податковим кліматом). Зауважимо, що чимало країн ЄС-15 і до рецесії широко використовували пільгові механізми в оподаткуванні прибутку, а після погіршення кон'юнктури запровадили додаткові пільги. Зокрема, Великобританія у 2009—2010 рр. застосовувала для нових інвестицій податкову знижку 40%, а з квітня 2011 р. знизила ставку податку для малих підприємств до 20%. Італія на період з липня 2009 по 30 червня 2010 р. запровадила податковий кредит для капіталу до 30% на рік норму амортизації на інвестиції, здійснені у 2009 і 2010 рр., а Німеччина на 2009—2010 рр. надала можливість застосовувати норму амортизації 25% до рухомого майна. Данія звільнила від оподаткування дивіденди і доходи від приросту капіталу дочірніх компаній.

Доволі масштабні преференції для підприємств, що здійснюють інвестиції, передбачені в Чехії. Зокрема, в жовтні 2011 р. уряд країни ухвалив поправки до Акта стимулювання інвестицій, які передбачають підвищення конкурентоспроможності економіки шляхом удосконалення чинних та запровадження нових інвестиційних податкових пільг. Головна зміна щодо пільг із корпоративного податку стосується оброчної промисловості — збільшення з 5 до 10 років можливості використання пільгових механізмів оподаткування при інвестуванні. Умовами застосування пільг із корпоративного податку для центрів технологій є здійснення інвестиції щонайменше на 10 млн чеських крон (при цьому принаймні 50% цієї суми має спрямовуватися в обладнання й устаткування) та створення не менше ніж 50-ти робочих місць [17, с. 107].

Тобто, підсумовуючи досвід податкового стимулювання у розглянутих країнах, можна стверджувати, що прогресивний розвиток економіки цих країн, багато в чому, зумовлений вдалою податковою політикою держави зі стимулюючою спрямованістю. І хоча привілеї

надавались переважно підприємствам, що розташовувались у конкретних регіонах країни, переваги від такої політики відчули практично у всіх куточках країни. Вкладення коштів у прогресивні та наукоємні галузі економіки за допомогою податкових стимулів, сприяли утвердженню нового курсу країн, направленою на досягнення сталого розвитку суспільства та регіонів зокрема. Навіть в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, розвинуті країни не здійснюють ігнорування необхідності податкового стимулювання підприємницької активності.

Необхідно зробити акцент на тому факті, що недоліком податкової системи України, на думку Міщенко С. Г., є надзвичайно великий податковий тягар, в результаті якого знижуються можливості податкового стимулювання росту обсягів виробництва товарів, структурної перебудови економіки, підвищення ступеня ділової активності суб'єктів господарювання [10, с. 31]. Тому Україна повинна, враховуючи напрацьований у цих країнах досвід, переймати та адаптувати його до наших умов.

Особливо слід виділити той факт, що дієвими податковими інструментами стимулювання вкладень власних коштів підприємств у законодавчо визначені інноваційні обладнання й технології, апробованими в зарубіжних країнах, є податкові пільги з податку на прибуток підприємств (далі — ППП) у формі інвестиційного податкового кредиту (далі — ІПК), інвестиційної податкової знижки (далі — ІЗ) та прискореної амортизації. ІПК передбачає зменшення податкового зобов'язання підприємства зі сплати ППП в обсязі, еквівалентному частці витрат поточного податкового періоду, що були спрямовані на фінансування інвестиційних проектів чи НДДКР. Інвестиційна податкова знижка передбачає право підприємства зменшувати прибуток до оподаткування (об'єкт оподаткування) на встановлений відсоток інвестицій капітального характеру й витрат на НДДКР, здійснених підприємством. Отже, відмінність між цими податковими інструментами полягає в тому, що ІЗ скорочує базу оподаткування, а ІПК безпосередньо впливає на суму ППП. Аналізовані дві пільги надають перевагу (стимул) для короткострокових інвестиційних проектів, оскільки, в підсумку, прямо зменшують суму сплачуваного податку на прибуток. Економічна вигода для держави від запровадження податкових пільг у формі ІЗ та ІПК у довгостроковому періоді полягає в тому, що підприємство після здійснення інвестицій зменшує виробничі витрати, збільшує продуктивність праці й розмір прибутку до оподаткування і, відповідно, суму сплачуваного податку на прибуток. Із позицій виконання ППП його фінансової функції в короткостроковому періоді кращим варіантом для держави є запровадження ІЗ, яка порівняно з ІПК (за умови рівності їхньої величини) меншою мірою спричиняє зниження податкових надходжень до бюджету.

Д.М. Серебрянський та Г.С. Мельничук пропонують запровадити ІЗ (можливість надання податкової пільги у формі податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку, передбачено п. 30.9 ст. 30 Податкового кодексу України), яка надаватиметься суб'єктам господарювання незалежно від форми власності й організаційних форм, видів діяльності, що здійснюють визначені законодавством витрати та є платниками податку на прибуток підприємств на загальних підставах [19, с. 50]. За цих умов при наданні такої пільги не порушуватимуться принципи, на яких ґрунтується вітчизняне податкове законодавство, визначені у п. 4.1 ст. 4 Податкового кодексу. До того ж, запропоновані заходи щодо запровадження ІЗ не передбачають вибіркової дії за секторальним чи територіальним принципом, а навпаки, надання пільги відбуватиметься на основі принципу рівного доступу підприємств до неї за трьох умов: 1) 100-відсоткове використання амортизаційних відрахувань на інвестиції в основні засоби або 50-відсоткове — на фінансування впровадження технологій

чних інновацій (як показав аналіз, на інвестиційні цілі використовується не більше 30% амортизаційних відрахувань); 2) реінвестування отриманого прибутку; 3) ведення прибуткової діяльності [19, с. 51].

Контроль ефективності надання ШЗ, насамперед, передбачає оцінку фіскальної, економічної ефективності даної податкової пільги. Так, А. Соколовська стверджує, що при оцінці економічної ефективності ШЗ можна використовувати такі показники, як інвестиції в основний капітал, вартість основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів, шляхом порівняння коефіцієнта зростання відповідного економічного показника та коефіцієнта зростання обсягу наданих пільг. Надання податкових пільг слід вважати ефективним, якщо коефіцієнт економічної ефективності податкових пільг перевищує одиницю.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що запровадження ШЗ у вітчизняну практику оподаткування прибутку підприємств дасть можливість посилити стимулюючу функцію цього податку, підвищити інвестиційний попит, здійснити модернізацію вітчизняного виробництва за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, зменшити податкове навантаження на прибуток підприємств.

При цьому, застосування системи пільг для стимулювання економічного розвитку можливе лише в разі дотримання принципів оподаткування та створення оптимальної податкової системи.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на нашу думку, державне стимулювання розвитку підприємництва слід здійснювати за допомогою податкової системи, через інструменти стимулювання, найголовнішими з яких є податкові пільги.

Основною проблемою податкової системи України є її деформація в бік податкового навантаження на виробника. Для подолання цього негативного явища слід зменшити пряме оподаткування підприємств, а оподаткування громадян підвищувати із одночасним збільшенням їх доходів. Доцільно систематизувати діючі пільги за ефективністю їх впливу на економіку (наприкладі пільг по податку на прибуток). Удосконаленнями, які необхідно внести, є обов'язкова реінвестиція зекономлених коштів та планомірне розширення діяльності платника, що користується пільгами; зменшення мінімального розміру інвестиції, необхідного для отримання пільги. Крім того, пільги для певних груп підприємств необхідно скорочувати, оскільки вони надавались вимушено, з урахуванням критичного стану тієї чи іншої галузі. Зараз ці пільги дискримінують підприємства, що не можуть ними скористатись і, відповідно, втрачають конкурентні переваги у боротьбі на ринку з підприємствами-пільговиками [3, с. 20].

У новому Податковому Кодексі доцільно ввести окремі розділ, що стосуватиметься пільгового оподаткування — це означає визначення його принципів, складових, терміну їх застосування. Можна також запропонувати наступні критерії надання пільг: стимулювання інвестиційної діяльності; стимулювання розширення виробництва; застосування нових технологій; створення нових робочих місць; розвиток малого бізнесу.

Література:

- Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн / В.Л. Андрущенко; [За ред. М.Я. Азарова]. — К.: Видавничий дім "Комп'ютерекспрес", 2004. — 240 с.
- Вахович І.М. Фінансова політика сталого розвитку: методологія формування та механізми реалізації: Монографія / І.М. Вахович. — Луцьк: Надстир'я, 2007. — 496 с.
- Грінченко А.Ю. Оптимізація податкової політики суб'єктів господарювання / А.Ю. Грінченко // Вісник університету банківської справи Національного банку України: зб. наук. праць — 2010. — № 3 (9). — С. 20—22.

- Діба В.М. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / В.М. Діба, А.Є. Никифоров, В.О. Парнюк // Фінанси України. — 2009. — № 5. — С. 78—86.

- Єфименко Т.І. Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи / Т.І. Єфименко // Фінанси України. — 2010. — № 12. — С. 3—11.

- Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент: навчальний посібник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кизима, В.В. Карпова. — Київ — Знання, 2008. — 525 с.

- Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання / Ю. Іванов // Формування ринкової економіки в Україні. — 2009. — № 19. — С. 36—43.

- Литвиненко Є.О. Податкове стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств // Проблеми науки. — 2008. — № 4. — С. 42—46.

- Марченко О.І. Податкові пільги інвестиційного характеру як засіб стимулювання інноваційної діяльності // Економіка та держава. — 2009. — № 6. — С. 33—36.

- Мищенко С.Г. Стимулирование экономического развития: аспекты налогообложения: Монографія / С. Г. Мищенко. — Донецк: Юго-Восток, 2006. — 224 с.

- Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.2 / [За ред. С.В. Мочерного]. — Львів: Світ, 2006. — 568 с.

- Мельник В. Сучасна податкова політика у країнах ЄС-15. / В. Мельник, Т. Кошун // Економіка України. — 2012. — № 36. — С. 73—85.

- Падерін І.Д. Концепція підвищення прибутковості малого підприємництва регіону в умовах сучасної ринкової економіки / І.Д. Падерін, А.О. Корнецький // Економіка і держава. — 2012. — № 8. — С. 24—26.

- Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем: Монографія / В.Л. Андрущенко та ін. — Ірпінь: ДПА України, Нац. ун-т ДПС України, 2006. — 209 с.

- Прокопенко Н.С. Податкове регулювання агропромислового виробництва: монографія / Н. С. Прокопенко; Акад. аграр. наук; ННЦ ІАЕ. — К.: ННЦ ІАЕ, 2009. — 316 с.

- Романенко О.Р. Фінанси: підручник. 4-те вид. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 312 с.

- Соколовська А.М. Податкова політика в Україні в контексті тенденцій реформування оподаткування у країнах ЄС / А.М. Соколовська, Т.В. Кошук // Фінанси України. — 2012. — № 1. — С. 94—115.

- Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Фінанси України. — 2006. — № 7. — С. 4—12.

- Серебрянський Д.М. До питання запровадження інвестиційної податкової знижки в Україні / Д.М. Серебрянський, Г.С. Мельничук // Фінанси України. — 2012. — № 3. — С. 45—59.

- Федосов В.М. Податкова система України: підручн. / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко. — Київ: Либідь, 1994. — 404 с.

- Хорунжий А.І. Податкове регулювання діяльності вітчизняних підприємств при становленні ринкових відносин / А.І. Хорунжий, О.А. Луцишин // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. — 2010. — № 20.2. — С. 104—109.

- Чернявська О.В. Етапи формування механізму державної підтримки малого підприємництва в Україні / О.В. Чернявська, Т.С. Юрко // Економіка і держава. — 2012. — № 1. — С. 46—50.

- Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації / О.С. Шнипко. — К.: Наук. думка, 2003. — 334 с.

- Шовкун І. Податкові фактори технологічного розвитку економіки / І.Шовкун // Економіка України. — 2012. — № 5. — С. 40—53.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2013 р.